

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу
ПОПОВИЧА ДМИТРА СЕРГІЙОВИЧА
«Принципи архітектурно-просторової організації нових житлових будинків в умовах історичної забудови»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво
за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування

Аналіз дисертації ПОПОВИЧА Дмитра Сергійовича «Принципи архітектурно-просторової організації нових житлових будинків в умовах історичної забудови» дозволяє узагальнити актуальність теми, наявність наукової новизни, обґрунтованість та достовірність наукових результатів, практичне значення, відповідність нормативним вимогам та завершеність представленого дослідження.

Актуальність обраної теми.

Представлена робота є актуальною, оскільки спрямована на пошук шляхів вирішення проблеми ефективної та естетичної інтеграції нових житлових об'єктів у існуючу структуру забудови. Особливого значення ця проблема набуває у випадках реконструкції цінної історичної забудови, що містить оформлені та потенційні пам'ятки архітектури.

На практиці у подібних випадках, зокрема у Києві, було споруджено чимало суперечливих будівель, які за своїм архітектурним рішенням візуально «сперечаються» з розташованими поруч пам'ятками, мають неспівмірні до історичного оточення габарити об'єму та висотність, що перевищує сусідні будинки у кілька разів.

Також є актуальним виявлення характерних композиційних властивостей історичної архітектури для різних міст країни, щоб ці риси знаходили свій розвиток і підтримку у новій архітектурі. Так само важливо це виявити та узагальнити для столиці.

Таким чином, важливо не тільки зберігати та відновлювати цінні історичні об'єкти, а ще й гармонійно формувати нові будівлі, що з'являються поруч, зберігаючи і розвиваючи цілісний історичний ареал.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і методичних рекомендацій дисертації підтверджується наступними положеннями:

– Матеріалами для дослідження слугували велика кількість першоджерел: вивчення існуючих будівель та архітектурних проєктів, літературні праці.

– В якості основних вихідних джерел, на яких ґрунтується робота, обрано визнані у сфері світової теорії архітектури монографії провідних

теоретиків, а також монографії, підручники та дисертаційні роботи українських науковців, які мають визнання у вітчизняній теорії архітектури.

На основі вказаних положень, можна зробити висновок про достатню обґрунтованість роботи: основних положень, висновків та методичних рекомендацій.

Достовірність основних положень роботи підтверджується нижчезазначеним:

- Послідовність етапів роботи є логічною та отримані результати відповідають поставленій меті та завданням.
- В роботі для виконання окремих етапів та завдань було застосовано цілий набір методів дослідження. Це емпіричні та теоретичні методи, зокрема: натурні обстеження, статистичний аналіз, комплексний аналіз факторів впливу, графоаналітичний аналіз вихідних даних, географічний аналіз місця розташування, структурне функціонально-просторове моделювання, пошукове проектування, експериментальний та порівняльний методи дослідження гармонізації об'ємно-просторових рішень сучасного житла в умовах історичної забудови, естетично-образна оцінка архітектурних рішень, об'ємно-просторове моделювання та інші.
- Наукові результати роботи пройшли апробацію на 10 наукових конференціях, були оприлюднені у фахових наукових збірниках.

Таким чином основні положення представленої роботи є достовірними.

Наукова новизна результатів дослідження.

До наукової новизни в проведеній роботі можна віднести наступні основні положення.

- Сформульовано принципи об'ємно-просторової та функціонально-планувальної організації нових житлових будинків в умовах історичної забудови, а саме: композиційно-силуетна спадкоємність, морфологічна відповідність історичній структурі забудови, функціонально-просторова ієрархія житлового будинку, соціальна адаптивність, житлова гетерогенність.

- Запропоновано метод оцінки якості гармонізації нових житлових будинків в умовах історичного контексту.

- Виявлено морфологічні особливості історичної житлової забудови м.Києва, які впливають на архітектурно-просторову організацію нових житлових будинків.

- Систематизовано фактори впливу на формування нових житлових будинків в умовах історичної забудови.

- Запропоновано класифікацію нових житлових будинків в умовах історичної забудови за ознаками: об'ємно-просторова структура, тип втручання, підхід до гармонізації з історичним контекстом.

- Узагальнено архітектурно-просторові прийоми формування нових житлових будинків в умовах історичного контексту;
- Розроблено рекомендації щодо функціонально-планувальної та об'ємно-просторової організації нових житлових будинків в умовах історичної забудови.

Практичне значення дослідження.

Результати дисертаційного дослідження Д.С. ПОПОВИЧА можуть бути впроваджені у навчальний процес на факультетах архітектури та дизайну, особливо, якщо увійдуть до навчальних програм, посібника чи підручника, методичних рекомендацій. Основні дисципліни, де є корисним впровадження результатів роботи: архітектурне проектування та спецкурси, де розглядаються аспекти реконструкції та розвитку існуючої забудови, формування житлових будинків, композиції міського середовища, архітектурної композиції з теми організації фасадів.

Також результати представленої роботи можуть використовуватись архітекторами для використання у власній практиці при проектуванні житлових будинків в умовах реконструкції існуючої забудови.

Додатково з точки зору практичного використання даної дисертації є можливість ознайомлення з текстом дисертації, автореферату, зі статтями Д.С.Поповича для фахівців, що виконують аналітичну, критичну та журналістську роботу в сфері сучасної архітектури.

Для дослідників тенденцій розвитку історичної житлової забудови, зокрема м. Києва, результати даної роботи можуть бути корисним джерелом для подальших досліджень.

Повнота викладу результатів у наукових публікаціях.

Д.С. ПОПОВИЧ загалом за темою дослідження опублікував 17 ґрунтовних наукових робіт, у тому числі: 7 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б». Ці публікації розкривають основні наукові результати дисертації.

Також наявні опубліковані тези 10 доповідей на наукових конференціях, які увійшли до виданих збірок матеріалів.

Кількість та якісний рівень здійснених наукових публікацій відповідає вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії...» від 12 січня 2022 р. № 44.

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності, оформлення.

Представлена дисертація містить анотацію, вступ, три розділи із висновками до кожного розділу та загальні висновки, список використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 320 сторінок.; 163 сторінки основного тексту, графічна частина містить 50 ілюстрацій. Список використаних джерел має 177 найменувань. Додатки подано на 66 сторінках, в тому числі акти впровадження на 2 сторінках.

У вступі розкрито актуальність теми дослідження; зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і межі дослідження; наведено застосовані методи дослідження; охарактеризовано наукову новизну та практичне значення результатів роботи; також наведено інформацію про особистий внесок здобувача, про апробацію матеріалів дослідження, про публікації результатів та про структуру і обсяг роботи.

У першому розділі «Аналіз теорії і практики будівництва нових житлових будинків в історичній забудові» узагальнено теоретичні та практичні основи для проведення даного дослідження. У цьому розділі ґрунтовно проаналізовано монографії та наукові роботи за тематикою дослідження. Розглянуто практичний досвід проєктування і будівництва нових житлових будинків в історичній забудові. Досліджено морфологічні особливості житлової історичної архітектури Києва, які впливають на об'ємно-просторові рішення нових житлових будинків в історичній забудові. Узагальнено фактори, що впливають на формування нових житлових будинків в історичній забудові.

У другому розділі «Методичні основи проєктування нових житлових будинків в історичній забудові» представлено методичні розробки автора, спрямовані на вдосконалення аналізу та проєктування нових житлових будинків в умовах історичного контексту.

У розділі детально описана методологія даного дослідження: які саме методи були застосовані для вирішення певних завдань і для здійснення окремих етапів. Представлено класифікацію нових житлових будинків в історичній забудові. Обґрунтовано принципи та прийоми об'ємно-просторової та функціонально-планувальної організації нових житлових будинків в історичній забудові. Описано метод оцінювання якості об'ємно-просторової гармонізації нових житлових будинків з історичною архітектурою.

У третьому розділі «Рекомендації щодо формування нових житлових будинків в історичній забудові» запропоновано можливості вдосконалення процесу проєктування нових житлових будинків у історичному контексті та представлено наочні приклади подібних рішень, розроблені за участю автора.

У розділі запропоновано рекомендації щодо містобудівної гармонізації нових житлових будинків в історичній забудові та рекомендації функціонально-планувальної та об'ємно-просторової організації нових житлових будинків в історичній забудові. Наведено впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну та освітню діяльність.

У загальних висновках наведено огляд основних наукових результатів, вони логічно відображають вихідні положення з послідовності підрозділів роботи і дають загальне розуміння ходу дослідження.

В цілому, зміст за структурою відповідає поставленій меті та заявленій темі та послідовно розкриває хід дослідження. Дисертація має стилістичну та змістовну цілісність і завершеність. Мова роботи є зрозумілою, доцільно використовуються загальнонаукові та спеціальні терміни зі сфери сучасної теорії архітектури. Ілюстрації є наочними, змістовними та доповнюють текст необхідною візуальною інформацією.

До основних здобутків роботи можна віднести:

- Досліджено морфологічні особливості житлової історичної архітектури Києва.
- Сформульовано принципи та прийоми об'ємно-просторової та функціонально-планувальної організації нових житлових будинків в історичній забудові.
- Розроблено метод оцінювання якості об'ємно-просторової гармонізації нових житлових будинків з історичною архітектурою.
- Розроблено рекомендації щодо функціонально-планувальної та об'ємно-просторової організації нових житлових будинків в умовах історичної забудови.

Дискусійні положення, зауваження та рекомендації до роботи:

1. У підрозділі 1.3. ґрунтовно розглянуто морфологічні особливості житлової історичної архітектури Києва. Однак для більшої повноти особливостей київської архітектури періоду другої половини ХІХ – початку ХХ ст. можна додати різновиди форм складних дахів з вежами і купольними завершеннями у стилістиці неоренесансу та іншої стилістики в межах історизму. Зокрема кутові вежі, що виразно акцентували квартальну забудову на перехрестях, поєднання еркеру з куполом і шпилем та інші характерні композиційні рішення. На багатьох існуючих пам'ятках не збереглися автентичні високі мансардові дахи з багатоярусними куполами, які можуть бути відновлені за світлинами. Тому виявлення цих конкретних рішень у дослідженні може допомогти повернути ці характерні форми при

реконструкції, а також надихнути на нові сучасні рішення на основі історичних форм.

2. Особливою є проблема впровадження у історичні квартали житлових будинків, що можуть мати 20 і, навіть, більше поверхів. Ці випадки відзначають і фахівці і суспільство в цілому як негативні. Тому було б доцільним глибше дослідити та узагальнити можливі об'єктивні основи для обґрунтування обмежень висоти нових об'єктів для історичних зон з точки зору психології сприйняття та інших аспектів.

3. Дана робота спрямована на проблематику включення сучасних об'єктів у тіло історичних кварталів. Для більшої відповідності подібних рішень було б корисним розглянути відмінності у підходах до проєктування відповідно до кількох різних станів контексту відповідно до різної архітектурно-історичної цінності існуючих будинків. Наприклад, окремо для забудови, що сформувалась всередині ХХ ст.; для забудови, що сформована на початку ХХ ст. та ще раніше; для забудови особливо цінного історичного осередку з пам'ятками архітектури.

Наведені зауваження є рекомендаційними, вони не знижують загальної позитивної оцінки рівня виконання дисертаційної роботи та можуть бути використані здобувачем у подальших дослідженнях.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії ...»

Дисертація Дмитра Сергійовича ПОПОВИЧА «Принципи архітектурно-просторової організації нових житлових будинків в умовах історичної забудови» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а саме пп. 5, 6, 7, 8, 9.

Дисертаційна робота має наукову новизну та обґрунтованість отриманих результатів, виконана самостійно і відповідає правилам академічної доброчесності, має практичне та теоретичне значення для вітчизняної науки, архітектурної освіти та проєктної практики.

Загальний висновок.

На основі проведеного аналізу представленої дисертації Дмитра Сергійовича ПОПОВИЧА «Принципи архітектурно-просторової організації нових житлових будинків в умовах історичної забудови» можна стверджувати, що це завершене та самостійне дослідження, яке містить наукову новизну,

містить обґрунтовані результати, які мають практичне та теоретичне значення для вітчизняної науки, архітектурної освіти і практики сучасного проектування.

Таким чином, дисертація Дмитра Сергійовича ПОПОВИЧА «Принципи архітектурно-просторової організації нових житлових будинків в умовах історичної забудови» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії...», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, із змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України 19 травня 2023 р. № 502, а Дмитро Сергійович ПОПОВИЧ цілком заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Рецензент,
доцент кафедри
основ архітектури та архітектурного проектування
архітектурного факультету
Київського національного університету
будівництва і архітектури,
кандидат архітектури, доцент

Г.Н. Ушаков

